

Sygn. akt I CSK 456/08

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 lipca 2009 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Tadeusz Wiśniewski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Iwona Koper

SSN Marek Sychowicz

w sprawie z powództwa "K." S.A. z siedzibą w W.
przeciwko "N. O." Spółce z o.o. z siedzibą w W.
o wydanie nieruchomości,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 16 lipca 2009 r.,
skargi kasacyjnej strony powodowej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 29 maja 2008 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia
o kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Wyrokiem z 29 maja 2008 r. Sąd Apelacyjny oddalił apelację strony powodowej K. S.A. od wyroku Sądu Okręgowego z 28 listopada 2007 r., którym oddalono jej powództwo wytoczone przeciwko stronie pozwanej N. O. spółka z o.o. o wydanie jej części nieruchomości położonej w W. przy ul. O. 75, oznaczonej na mapie numerem geodezyjnym 35 i pow. 8458 m², w granicach oznaczonych na tej mapie punktami n, T2, S2, n o pow. 855 m².

Sąd Okręgowy oddalił powództwo po uznaniu, że powodowa spółka akcyjna nie ma tytułu prawnego do nieruchomości objętej żądaniem pozwu. Sąd ten ustalił, że w 1989 r. zawarła ona z poprzednikiem prawnym strony pozwanej umowę o przekazanie w użytkowanie obiektów zaplecza budowy, mocą której oddano jej do używania nieruchomość położoną w W. przy ul. O. 75. Przedmiotem umowy była cała działka nr 35 pow. 8458 m². Umowa była zawarta do końca 1993 r. i zaopatrzona w datę pewną. Aneksiem z 20 grudnia 1993 r. strony przedłużyły trwanie tej umowy do końca 1995 r. Po wygaśnięciu umowy strona powodowa nadal korzystała z nieruchomości, po czym w dniu 12 grudnia 1996 r. strony sporządziły dwa kolejne aneksy do umowy z 1989 r. Aneksy były nie tylko z tej samej daty, lecz miały poza tym ten sam numer: 1/96. Jeden z nich dotyczył dzierżawy części działki nr 35 o pow. 4740 m² w granicach oznaczonych punktami ml, nl, ol, k, l, m, n, T2, S2, ml, a drugi dotyczył innej części tej działki również o pow. 4740 m², z tym że w granicach oznaczonych punktami S2,n, O, Y, X, C1, T2, S2 i był oznaczony datą pewną. W wyniku procesu o wydanie prawomocnym wyrokiem sądowym nakazano stronie powodowej, ażeby wydała na rzecz poprzednika prawnego pozwanej pierwszą z tych działek (oznaczoną punktami ml, nl, ol, k, l, m, n, T2, S2, ml oraz objętą aneksem bez daty pewnej). Powództwo przeciwko pozwanej spółce o wydanie drugiej działki (oznaczonej punktami S2,n, O, Y, X, C1, T2, S2, przy czym objętej aneksem z datą pewną) zostało natomiast prawomocnie oddalone. Pismem z 7 lutego 2007 r. pozwana spółka złożyła –

skuteczne według Sądu pierwszej instancji – oświadczenie o natychmiastowym rozwiązaniu umowy z 1989 r.

Poczynione przez Sąd pierwszej instancji ustalenia Sąd Apelacyjny przyjął jako własne. Na kanwie tych ustaleń Sąd Apelacyjny oddalenie apelacji uzasadnił przede wszystkim argumentem, że jego prawomocnym wyrokiem z 2 grudnia 2005 r. nakazano stronie powodowej zwrócenie poprzednikowi prawnemu strony pozwanej działki, której częścią była działka będąca przedmiotem obecnego sporu. W wyniku egzekucji działka ta została zresztą przez stronę powodową wydana. Ze względu na treść art. 365 § 1 k.p.c. Sąd, rozstrzygając o zasadności powództwa, był wskazanym wyrokiem związany. Skoro zaś od chwili wydania tego wyroku nie zaszły nowe okoliczności, w szczególności okoliczności świadczące o nabyciu przez stronę powodową tytułu prawnego co do spornej działki, to jej powództwo o wydanie tej działki nie mogło zostać uwzględnione. Tytułu tego nie stanowi w każdym razie prawomocny wyrok Sądu Okręgowego z 11 października 2005 r., którym z kolei oddalono powództwo przeciwko stronie powodowej o wydanie działki obejmującej również część działki będącej przedmiotem obecnego sporu (wyrokiem z 12 lipca 2006 r. Sąd Apelacyjny oddalił apelację od tego wyroku). Rozwijając wątek związany z tym rozstrzygnięciem Sąd Apelacyjny podkreślił, że nie jest związany ustaleniami i oceną zawartą w uzasadnieniu innego wyroku. Prawomocność materialną łączyć bowiem należy jedynie z samym rozstrzygnięciem, a nie z jego motywami. Zakwalifikowanie w innym wyroku, chociażby prawomocnym, umowy jako umowy dzierżawy nie może stwarzać stronie powodowej tytułu prawnego co do spornej części działki.

Wyrok Sądu Apelacyjnego z 29 maja 2008 r. strona powodowa zaskarżyła skargą kasacyjną. W skardze tej w ramach drugiej podstawy kasacyjnej (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.) zarzuciła temu Sądowi naruszenie art. 365 § 1 k.p.c. przez przyjęcie związania jego prawomocnym wyrokiem z 2 grudnia 2005 r., chociaż dotyczył on innego stosunku prawnego niż ten, z którego wywodzi ona tytuł prawny względem działki objętej sporem, oraz jednoczesne przyjęcie braku związania wyrokiem Sądu Apelacyjnego z 12 lipca 2006 r. ze względu na to, że bliższe określenie nieruchomości objętej orzeczeniem zostało dokonane w jego uzasadnieniu, nie zaś

w sentencji. Powołując się na tę podstawę, wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Skarga kasacyjna zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 365 § 1 k.p.c., orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby. Przytoczony przepis określa zasadnicze skutki każdego prawomocnego orzeczenia sądowego w sprawie cywilnej. Jednym z takich skutków jest moc wiążąca orzeczenia cechującego się prawomocnością. Jeżeli chodzi o orzeczenia wydawane w procesie, to moc wiążącą mają przede wszystkim wyroki. Podkreślić też trzeba, że w rezultacie uprawomocnienia się orzeczenia nikt nie może kwestionować nie tylko faktu jego istnienia, lecz także jego treści, i to bez względu na to, czy ktoś był, czy też nie był stroną postępowania zakończanego tym orzeczeniem.

Mocy wiążącej prawomocnego orzeczenia sądu nie można wprowadzić identyfikować z powagą rzeczy osądzonej prawomocnego wyroku (art. 366 k.p.c.), gdyż powaga ta ma charakter podmiotowo względny (odnosi się wyłącznie do tych samych stron procesu), jednakże nie ma żadnych przeszkód, ażeby przy wyjaśnianiu istoty i swoistości mocy wiążącej prawomocnego orzeczenia sądu wykorzystać dorobek orzecznictwa dotyczący pewnych aspektów zagadnienia powagi rzeczy osądzonej. W szczególności wchodziłyby tu w rachubę orzeczenia Sądu Najwyższego, w których wyjaśniono sposób określania granic przedmiotowych i podmiotowych powagi rzeczy osądzonej przysługującej wyrokowi. W realiach procesowych postępowania kasacyjnego wywołanego skargą kasacyjną strony powodowej zakres rozważań można zawęzić do problematyki granic przedmiotowych mocy wiążącej prawomocnego wyroku i powagi rzeczy osądzonej takiego wyroku.

Według art. 366 k.p.c., granice przedmiotowe powagi rzeczy osądzonej prawomocnego wyroku wyznacza przedmiot rozstrzygnięcia w związku z jego podstawą. Ażeby ustalić te granice trzeba brać pod rozwagę żądanie pozwu

i rozstrzygnięcie o tym żądaniu zawarte w wyroku. Powagę rzeczy osądzonej ma w zasadzie tylko rozstrzygnięcie zawarte w sentencji. Ma zatem rację Sąd Apelacyjny podkreślając, że motywom zamieszczonym w uzasadnieniu wyroku, w tym zwłaszcza ustaleniom faktycznym powaga rzeczy osądzonej nie przysługuje i nie wiążą one sądu w innej sprawie cywilnej. Stwierzeń tych nie można jednak absolutyzować, gdyż w pewnych wypadkach uzasadnienie prawomocnego wyroku może być wykorzystane przy wyjaśnianiu granic powagi rzeczy osądzonej (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z 17 września 1957 r., 1 CO 20/57, OSPiKA 1958, nr 10, poz. 261, LEX 168796). Takie podejście do omawianego zagadnienia jest wskazane szczególnie w sytuacji, w której na podstawie samej sentencji nie można dokładnie określić przedmiotu rozstrzygnięcia sądu. Co więcej, jeżeli uzasadnienie wyroku nie zostało sporządzone, to może nawet zajść konieczność zanalizowania akt innej sprawy i odtworzenia przez sąd orzekający w nowej sprawie rozumowania sądu, które doprowadziło od wydania określonego wyroku (zob. orzeczenie Sądu Najwyższego z 18 czerwca 1955 r., 3 CR 199/54, OSN 1956, nr 4, poz. 100).

Stanowisko to – *mutatis mutandis* – należy odnieść do instytucji mocy wiążącej prawomocnego orzeczenia. Oznacza to, że podniesiony w skardze kasacyjnej zarzut naruszenia art. 365 § 1 k.p.c. należy uznać za trafny. Do uznania bowiem, że z sentencji wyroku Sądu Apelacyjnego z 12 lipca 2006 r. nie wynika wiążąca inne sądy kwalifikacja łączącej strony umowy co do spornej działki (albo tylko jej części) jako umowy dzierżawy nie wystarcza samo stwierdzenie, że prawomocność materialną łączyć należy jedynie z samym rozstrzygnięciem, a nie z jego motywami. Jeżeli bowiem istnieją w tym zakresie wątpliwości, a takowe mają jednak miejsce na gruncie poczynionych przez Sąd drugiej instancji ustaleń faktycznych, to niezbędna jest także odpowiednia analiza uzasadnienia wskazanego wyroku.

Jeżeli zatem istnieją poważne wątpliwości co do trafnego wyjaśnienia mocy wiążącej poprzednich wyroków sądowych dotyczących działki objętej obecnym sporem między stronami, to zaskarżony skargą kasacyjną wyrok nie mógł się ostać

i podlegał uchyleniu, a sprawa przekazaniu do ponownego rozpoznania. Dlatego też Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.).